

ชื่อสารนิพนธ์	: การศึกษาธรรมจักรในพระพุทธศาสนาเถรวาท
ผู้วิจัย	: พระมหาอุตร สุทธิธนาโณ (เกตุทอง)
ปริญญา	: พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์	: ผศ.ดร. สมितिพล เนตรนิมิตร ป.ช.ศ, พช.บ. (ปรัชญา), พช.ม. (พระพุทธศาสนา), Ph.D. (Pali & Buddhist Studies).
วันเสร็จสมบูรณ์	: ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาธรรมจักรในพระพุทธศาสนาเถรวาท” นี้ มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการคือ ๑) เพื่อศึกษาธรรมจักรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ๒) เพื่อศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลของธรรมจักรที่มีต่อสังคมไทย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเน้นการค้นคว้าเอกสาร

ผลการศึกษา พบว่าคำว่า “จักร” หมายถึง ล้อ เช่น ล้อเกวียน ล้อรถ จักรเกิดขึ้นแก่ผู้มีบุญบารมี เช่น จักรแก้วของพระเจ้าจักรพรรดิ เป็นต้น จักรมี ๕ อย่าง คือ จักรไม้ จักรแก้ว ธรรมจักร อิริยาบถจักร และ สัมปัตติจักร ต่อมาพระพุทธองค์ทรงนำธรรมจักรมาใช้ในทางความดีงาม การแสวงปัญญา และการพัฒนามนุษย์ ผลการศึกษายังพบว่า คำว่า “ธรรมจักร” มีความหมาย ๒ อย่าง ความหมายแรก หมายถึง วงล้อแห่งธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงหมุน คือธรรมะที่ทรงประกาศ คือความดีงาม ความร่มเย็นเป็นสุข และความหมายที่สอง หมายถึง ดินแดนที่วงล้อแห่งธรรมนั้นหมุนไปถึง ซึ่งกลายเป็นดินแดนแห่งธรรม ในพุทธศาสนาใช้คำว่าจักรแยกไปอีกเป็น ๔ ประเภทคือ ๑) รัตนจักร ๒) ธรรมจักร ๓) ลักษณะจักร ๔) ภาวจักร

ผลการศึกษาด้านอิทธิพลของธรรมจักรที่มีต่อสังคมไทย พบว่า ๑) ด้านจริยศาสตร์ แทนความหมายของอริยมรรคมีองค์ ๘ ธรรมจักร ๑๒ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของอาการ ๑๒ ของอริยสัจ และธรรมจักร ๑๖ ซึ่ง หมายถึง ญาณ ๑๖ เป็นต้นซึ่งเป็นหลักการปฏิบัติของชาวพุทธ ๒) ด้านสุนทรียศาสตร์ ธรรมจักรมีความงามทางด้านศิลปะแก่ผู้พบเห็น ทำให้มีการปรับรูปแบบแตกต่างกันออกไป ๓) ด้านวัฒนธรรมและประเพณี ธรรมจักรเป็นเสมือนเครื่องหมายของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำศาสนาอย่างหนึ่ง ซึ่งให้การเคารพนับถือ ๔) ด้านสังคมวิทยา เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นพุทธ ๕) ด้านจิตวิทยา ถือเป็นกุศโลบายหรือเครื่องยึดเหนี่ยวใจของชาวพุทธ ๖) ด้านรัฐศาสตร์

ธรรมจักรเป็นหลักการปกครองในฝ่ายศาสนจักร เพื่อการจับเคลื่อนล้อแห่งธรรมให้หมุนไป
๗) ด้านนุคตาธิษฐาน ธรรมจักรเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงบุคคลผู้เป็นตัวอย่างแห่งการประพฤติปฏิบัติดี
ของชาวพุทธ ๘) ธรรมาธิษฐาน ธรรมจักรเป็นสัญลักษณ์ การระลึกถึงธรรมในทาง
พระพุทธศาสนาและนำเอาธรรมนั้น มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของชาวพุทธ

Thematic Paper Title : The Study of Dhammacakka in Theravāda Buddhism

Researcher : Ven. Phramaha Udorn Suddhiñāṇo (Ketthong)

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Studies)

Thematic Paper Supervisor

: Assist. Prof. Dr. Smithipol Netnimit, Pali IX, B.A., (Philosophy),
M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Pali & Buddhist Studies).

Date of Completion : 10 March 2012

ABSTRACT

This research is of 2 objectives, namely :- (1) to study of Dhammacakka in Theravāda Buddhism; and (2) to analytically study the influence of Dhammacakka to the Thai Societies; which is the quality research emphasizing the documentation research.

From the research, it is found that the word “Cakka” means “wheel”, i.e. cart wheel and car wheel. Cakka happens to the ones with virtues; for example the Kings’ Glass Cakka. There are 5 kinds of Cakkas: 1) Wooden Cakka; 2) Glass Cakka; 3) Dhammacakka; 4) Manner Cakka; and 5) Sampatti Cakka. Later on, the Buddha used Dhammacakka in view of the virtues, the seeking for wisdom and the development of human beings.

From the research, it is also found that the word ‘Dhammacakka’ has two meanings; i.e., (1) the wheel of Dhammas that the Buddha evolved, the Dhammas that the Buddha announced which are virtues and peacefulness; (2) the land that the evolution of the wheel of Dhammas reached, and became the land of Dhammas. In Buddhism, the word ‘Cakkas’ are also divided into 4 types, namely :- (1) Ratanacakka; (2) Dhammacakka; (3) Lakkhaṇacakka; and (4) Bhavacakka.

The research in view of the influence of Dhammacakka to the Thai societies, it is found that : (1) in Buddhist Ethics, it is used to represent the meaning of the Noble Eightfold Path. The Dhammacakka with the 12 rowed wheels is the symbol of the 12 characteristics of the Noble Truth; and the Dhammacakka with the 16 rowed wheels means the 16 insights (Ñāṇa); etc., which are the practice principles of Buddhist people; (2) in Aesthetics, Dhammacakka has got the beauty of art to the eyes of the beholders, and caused the various adjustment of the differences of the forms; (3) in the Culture and Custom, Dhammacakka is like a kind of the symbol of religious sacred things which are respectful; (4) in Sociology, Dhammacakka is as the symbol of being a Buddhist; (5) in Psychology, it is like a well-thought plan or the tool to hold on for Buddhist people's minds; (6) in Political Science, Dhammacakka is the principle of the religious ruling for propeling the wheel of Dhammas; (7) in personification, Dhammacakka is the symbol showing the prototype of the person who conducts and performs as a good Buddhist; and (8) in righteousness, Dhammacakka is the symbol of the Dhamma recall in Buddhism for Buddhist people to conduct and practice leading lives.